

Megnyitó az MTA Földrajztudományi Kutató Intézet alapításának 40. évfordulóján rendezett Intézeti Tudományos Napon*

MAROSI SÁNDOR
intézeti igazgatóhelyettes

Tisztelt Vendégeink, kedves Munkatársak! Hölgyeim és Uraim!

Nagyrabecsüléssel köszöntöm az Akadémia ülésünkön megjelent vezetőit és tagjait, a Titkárság képviselőit, a földrajztudományban és -oktatásban működő kollégáinkat, a geográfiaival rokon tudományok, Intézetünkkel az elmúlt évtizedek során együttműködő intézmények, főhatóságok jelenlévő képviselőit, minden kedves vendégünket és intézeti kollégáinkat, külön szeretettel az ülésünket jelenlétükkel megtisztelő egykori munkatársainkat. Személy szerint is tisztelettel köszöntöm BÍRÓ PÉTERt, az MTA rendes tagját, a X. Földtudományok Osztálya elnökhelyettesét, KÓNYA SÁNDOR hivatalvezetőt és a Természettudományi Főosztály képviselőjében megjelent ZILAHY PÉTER főosztályvezető-helyettesét.

Az Akadémia és Intézetünk történetében hagyomány, hogy legalább öt évenként összefoglaló beszámolót adunk a megelőző időszak főbb tudományos eredményeiről, mégpedig az írásos jelentésen és annak publikálásán kívül, a szélesebb szakközönség számára rendezett tudományos ülésen is. Részben ezt tesszük ma is, az alábbiak figyelembevételével.

– Az Intézet tudományos tevékenységéről és működéséről minden évben részletes beszámoló jelentést tettünk közzé a Földrajzi Értesítő c. folyóiratunkban, tudományos eredményeinkről pedig a legkülönbözőbb alkalmakkor és helyeken, hazai és nemzetközi tudományos rendezvényeken, a felsőoktatás katedráin, közművelődést szolgáló szervezetek, testületek fórumain, kézi- és szakkönyvek, folyóiratok lapjain, térképeken adtunk és adunk tájékoztatást.

– Az Intézet alapításának 5. évében KOCH FERENC intézetvezető, 10. évfordulóján BULLA BÉLA igazgató, 25. évfordulóján PÉCSI MÁRTON igazgató adott összefoglaló beszámolót eredményeinkről, egyúttal a Földrajzi Értesítő terjedelmes, összevont számokban közölte az utóbbi két alkalommal megrendezett tudományos ülésszakok előadásait. A természetföldrajzi kutatáseredményeket a 10. évforduló alkalmából PÉCSI M. magyar és angol nyelven külön is összegezte, a 25. évfordulón megrendezett ülésszak anyaga pedig MAROSI S. szerkesztésében terjedelmes angol nyelvű kötetben is napvilágot látott. MAROSI S.—SZILÁRD J. a 15. évfordulóra az akkor legkorszerűbb természetföldrajzi kutatásirányzatokat és eredményeket foglalta össze. A 20. évfordulóval egyidőben, 1971-ben az IGU hazánkban rendezett Regionális Konferenciája alkalmából Intézetünk működéséről angol nyelvű ismertetőt tettünk közzé. A 30. évfordulóra rendezett tudományos ülésszakra SZILÁRD J.

* 1991. október 15-én

készített összefoglaló tájékoztatást, a 35. évfordulón pedig — felújított intézeti szék-házunk avatásával egyidőben — ugyancsak ünnepi előadás-sorozatot tartottunk, amit kiegészített ötéves jelentésünk és akadémiai értékelése, valamint az MTA 1987. évi közgyűléséhez kapcsolódó, a X. Osztály rendezésében sorrakerült intézeti beszámoló-sorozat. Utóbbi anyaga az Értésítő 1988. évi, anyagi kényszerűségből egy füzetbe összevont kötetében jelent meg.

– A tevékenységünkről korábban közzétett dokumentumokat, valamint a hazai földrajztudomány helyzetéről és fejlődéséről készített tanulmányokat, elemzéseket (pl. PÉCSI M.—ENYEDI GY. 1964; PÉCSI M. 1965; ENYEDI GY. 1969; MAROSI S. 1969, 1972) egészíti ki az összeállításomban először 1986-ban, a 35. évfordulóra megjelentetett intézeti ismertető füzetünk, amelyet azóta tartalmilag többször frissítettünk és angol változatban is megjelentettünk, továbbá a munkatársaink publikációit SIMONFAI L.-NÉ összeállításában időszakonként (1952—1976, 1976—1980, 1981—1985, 1986—1990) közreadott GEODOK sorozatunk.

– Az elmúlt öt éves tevékenységünkről, főbb eredményeinkről összefoglaló tájékoztatást tartalmaz legújabb, a mai alkalomra elkészült intézeti ismertető füzetünk, amelyet a munkatársaink 1986—1990. évi publikációs tevékenységét tartalmazó, ugyancsak legújabb GEODOK füzetünkkel együtt a jelenlévők rendelkezésére bocsátottunk és szíves figyelmükbe ajánljuk.

*

A fentiekre utalva és hagyatkozva mai tudományos ülésünk — meghívónk programjában is tükröződő — fontosabb céljának nem annyira a közelebbi és a távolabbi múltba tekintést, hanem nagyobb mértékben a jelen és a jövő kutatási feladatairól, irányzatairól, természet- és társadalomföldrajzi problémáiról való elmélkedést, összefoglaló áttekintést, egyúttal szükségszerű útkeresést tekintjük. Különösen indokolt ez a nagy változásokat tükröző nemzetközi és hazai társadalmi-gazdasági körülmények között, amikor ugyan általában a tudomány s különösen az Akadémia egyre nehezebb körülmények közé kényszerül, miközben a geográfiának objektíve új és megdöbbentő feladatok elé kell néznie, hiszen kutatási tárgyköreinek jelentékeny részei — pl. a területhasznosítás, a természeti és a társadalmi-gazdasági erőforrásgazdálkodás, a környezetvédelem, a regionális és lokális földrajzi adottságok — mind nagyobb szerephez jutnak, felértékelődnek, s a magyar gazdaság strukturális átalakuláson megy át.

Mindez — megítélésünk szerint — a társadalmunk és gazdaságunk előtt álló nemzeti feladatok tudományos megalapozásában célszerűen jelentős és megdöbbentő szerepet kell, hogy juttasson Intézetünknek is, amelynek — mint a legfontosabb hazai földrajztudományi kutatóbázisnak, diszciplináris intézetnek — főbb feladatköre az általános, az ágazati és a regionális földrajz elvi és módszertani művelése, továbbfejlesztése, földrajzi folyamatok, összefüggések feltárása, a természet és társadalom (ember és környezete) kapcsolatának idő- és térbeli vizsgálata, a földrajzi környezet tényezőinek minősítése, főként Magyarország, ill. egyes terület egységei (tájak, körzetek, közigazgatási egységek) természet- és gazdaságföldrajzi erőforrásainak, adottságainak, szociálgeográfiai problémáinak kutatása, az eredmények magyar és idegen nyelvű publikálása és dokumentálása könyvekben, folyóiratokban és egyéb intézeti kiadványokban, aktív részvétel a hazai és nemzetközi földrajzi együttműködésben, földrajzi alapkönyvtár működtetése.

E feladatok ellátása — meggyőződésünk és négy évtizedes hazai és nemzetközi tapasztalataink szerint — nemzeti tudományunk nemzeti érdekeket szolgáló hivatása, egyúttal egyetemes tudományos érdek, aminek érvényesítése megfelelő anyagi és szellemi kapacitást feltételez. Igaz, hogy a négy évtizede alapított intézményünkben csupán néhányan kezdtük meg főhivatásként tudományos tevékenységünket, de viszonylag rövid idő alatt kiépült az ütőképes szervezet.

E gondolat kapcsán hadd említsem itt tisztelettel és sorstársi-kollegiális szeretettel alapító tagtársaimat, a jelenlévő és csaknem 3 évtizedig igazgató PÉCSI MÁRTONT, a közelmúltban nyugdíjassá lett, de tovább alkotó GÓCZÁN LÁSZLÓT, az általam 1951. okt. 15-én már itt talált, a Kutatócsoporttá szervezett előd, a Földrajzi Könyv- és Térképtár, sőt annak elődje, a TELEKI PÁL alapította Államtudományi Intézet munkatársaként tevékenykedett, majd 1959-től intézményünkötől elkerült, de idén nyugdíjas részfoglalkozású munkatársunkként újra körünkben lévő VAGACS ANDRÁST.

A folyamatosan kiépült, mind produktívabb Intézet a csúcsidőszakban, az 1970-es években kerekén 100 fős létszámmal, ezen belül 35-40 fős kutatói gárdával dolgozott. Már 1967-ben Kutatócsoportból Intézetté alakult. Ehhez képest jelentett számottevő változást és egyúttal átmeneti veszteséget az RKK 1984. évi megalakulásával együttjáró szakember-átcsoportosítás, amit fiatal társadalom- és gazdaságföldrajzos szakemberképzéssel-utánpótlással sikerült néhány év alatt pótolni, miközben kutatási infrastruktúránk is fejlődött, jelentékeny számítógép-parkot tudtunk üzemeltetni, elősegítve kiadványaink megjelentetését, a Könyvtár magas szintű szolgáltató tevékenységét stb.

Bár az elmúlt években, különösen az MTA-t ért 1988. évi 20%-os költségvetési elvonás következtében létszámban ismét jelentős veszteségeket szenvedtünk, az újabb országos gazdasági gondok, problémák tudományt és benne intézményünket fenyegető vetületeként érthetően nehezen barátkozunk esetleges restriktív intézkedések kényszerével. Hiszen — mint a tevékenységünkötől ma csak ízelítőre lehetőséget adó programunk is talán meggyőzően tanúsíthatja — eredményeink és kínálatunk a társadalom, a tudomány számára gyümölcsöző, bő termést ígérő. Hogy eddig is becsülettel dolgoztunk és rendkívül termékeny négy évtizedet zárunk, azt a mai programon, az itt bemutatott „termékeken”, kiadványokon, térképeken kívül talán az eredményeket elsősorban megtestesítő publikációs tevékenységünk adatai tanúsítják (1. táblázat).

Az Intézet munkatársai a négy évtized során több mint 4000 publikációt tettek közzé, vagyis évi átlagban 100-at. A negyven év átlagában a kutatói létszám alig haladta meg a 20-at, vagyis évenként és kutatónként kerekén 5 közlemény látott napvilágot. Ezeknek természetesen műfaji és terjedelmi megoszlása igen változatos és tág határok között mozog.

A könyvek száma meghaladja a 200-at; több mint 80%-uk szakkönyv, tanulmánykötet, közel 20%-uk egyetemi tankönyv, jegyzet, tudományos ismeretterjesztő munka. Szakkönyveink közül mintegy 60 idegen nyelven, néhány külföldön jelent meg.

Az Intézetben készült egyetemi doktori (közel 50), kandidátusi (20) és akadémiai doktori (12) értekezések száma kerekén 80, ami egyúttal az Intézet szakkáderképző szerepét is tükrözi, akár csak az, hogy az Intézet alapításától a tudományterület

1. táblázat. Az MTA Földrajztudományi Kutató Intézet publikációi, 1951—1991

A publikáció fajtája	Száma*
1. Könyv összesen:	200 fölött
ebből magyar nyelven	140 fölött
idegen nyelven itthon	~ 55
idegen nyelven külföldön	~ 5
2. Tanulmány, cikk összesen:	2100 fölött
ebből magyar nyelven	~ 1350
idegen nyelven itthon	~ 450
idegen nyelven külföldön	~ 300
3. Disszertáció összesen:	~ 80
ebből egyetemi doktori	~ 50
kandidátusi	20
akadémiai doktori	12
4. Ismeretterjesztő cikk, szakdokumentáció, beszámoló, megemlékezés, könyvismertetés	~ 1500
5. Külső megrendelésre készített tervtanulmány	~ 200 kötet
6. Lexikon-, enciklopédia-címszó	több ezer
7. Térkép	több ezer

*A 6. és 7. pont alatt felsoroltak kivételével a publikációk mennyisége meghaladta a 4000-es, ívterjedelme a 10 000-es számot.

mindhárom akadémiai tagja innen került ki, továbbá 4 egyetemi tanárt adott az Intézet, 4 tagját pedig egyetemi tanári, 3 tagját egyetemi docensi címmel tisztelték meg az egyetemek.

A megjelentetett tudományos értekezések száma több mint 2100. Közülük közel 750 idegen nyelven, utóbbiakból kerekén 300 külföldi folyóiratokban, kiadványokban jelent meg.

A többi mintegy 1500 publikáció szakdokumentáció, tudományos ismeretterjesztő cikk, beszámoló, megemlékezés, kritikai könyvismertetés.

Külső megrendelésre kb. 200 kötet tervtanulmány készült az Intézetben.

Külön, a fentiekén kívül teszünk említést a különböző lexikonok, enciklopédiák számára írt több ezer címszóról.

Természetesen a magyar nyelvű tanulmányok jelentékeny részéhez is csatoltunk idegen nyelvű összefoglalókat, kivonatokat, ábra- és képaláírásokat, -magyarázatokat, ezáltal is elősegítve kutatáseredményeink nemzetközi meg- és elismertetését.

Munkatársaink publikációinak terjedelme meghaladja a 10 000 ívet, emellett több ezer, különböző méretarányú, jórészt saját felvételezésű és szerkesztésű tematikus földrajzi térképet készítettünk, részben jelentettünk meg, ill. adtunk át színes kéziratos formában megrendelőinknek, jórészt magyarázó szövegekkel, értelmezésekkel kiegészítve.

Az említett adatok az intézeti kutatók teljesítményét tükrözik. Ám köztudott, hogy az Intézet szerkesztésében, ill. kiadásában megjelent könyvsorozatok, a magyar nyelvű Földrajzi Monográfiák, Földrajzi Tanulmányok, Magyarország tájféldrajza, Elmélet—Módszer—Gyakorlat, ezen belül a Területi Kutatások, az angol nyelvű

Studies in Geography in Hungary, az IGU nemzetközi orvostudományi folyóirata, a Geographia Medica kötetei, az Intézettel egyidős Földrajzi Értesítő c. folyóiratunk mindenkor fórumai lehettek és voltak az egész magyar földrajztudománynak, a széles tematikai síkon működő rokntudományaink szakembereinek, sőt nagy számban a nemzetközi geográfus társadalom jeles képviselőit is szerzőink sorában tudhattuk. Csupán a Földrajzi Értesítő szerzői gárdája több mint félezerre tehető a negyven év alatt. Rendszeresen jelentettünk meg és adtunk tájékoztatásul használatra társintézményeinknek, szakembereiknek könyvtárunk által készített-összeállított magyar és nemzetközi folyóirat-repertóriumokat, dokumentációs köteteket, bibliográfiákat, mintegy kollegiális segítségként, szolgáltatást is teljesítve.

Megszámlálhatatlan szakvéleményt, koncepciót készítettünk tudományos és gyakorlati intézmények, tervező, igazgatási és gazdálkodó szervezetek részére.

Tudományos és gazdálkodó szervezetek, intézmények, tervező, irányító közösségek, testületek, társintézetek nem csupán igényelték és igénylik szakismeretünket, véleményünket, hanem az ilyen kapcsolatok igen nagy számban és mértékben kölcsönösek, együttműködést, közös feladatmegoldást, együttes fellépést jelentenek hazai és nemzetközi fórumokon.

Különösen szorosak és hagyományosak hazai kapcsolataink más földrajzi és rokntudományi tanszékek, intézetek szakembereivel (ELTE, KLTE, JATE, JPTE, BKE, BME, Kertészeti Egyetem, főiskolák földrajzi és rokntudományi tanszékeivel, az MTA földtudományi, talajtani, ökológiai, szociológiai és egyéb társadalomtudományi kutatóhelyeivel, legfőképpen az RKK-val, a TAKI-val, az ÖBKI-val), környezetvédelmi, vízgazdálkodási, építésügyi, földművelési, ipari, kereskedelmi, közlekedési-hírközlési, honvédelmi főhatóságokkal, tárcákkal és intézményeikkel (leginkább KFH, MÁFI, FTV, OMSZ, OT, KV, MH TÁTI.)

Az ilyen együttműködések már az ötvenes évek elején kezdődtek, a Budapest természeti képe c., Intézetünk koordinálásában készült mű kutatói-szerzői munkáival, s a tájmonografikus és egyéb közös kutatásokon át a közelmúlt kimagaslóan sikeres műveinek, pl. a tucatnyi főhatóság, félszáz intézmény, kétszáz szakember közreműködésével született Magyarország Nemzeti Atlasza, majd a legújabbban elkészült Magyarország kistájainak katasztere megalkotásával és kiadásával csúcsosodtak.

Intézeti munkatársainknak mintegy fele vett vagy vesz részt a felsőoktatásban, vezető, ill. aktív szerepet vállalt és vállal a Magyar Földrajzi Társaság, számos más társulat, akadémiai és egyéb testületek, bizottságok munkájában, a tudományos minősítésben.

Nemzetközi kapcsolataink hagyományosan rendkívül kiterjedtek, aktívak. A nemzetközi szervezetek (IGU, INQUA, IALE, Nemzetközi Geomorfológiai Társulás), ill. bizottságaik munkájában évtizedeken át gyakran vezető szerepet vállaltak munkatársaink, s rendkívül kiterjedtek a rendszeresített, többnyire szakszemináriumok formájában megnyilvánuló kétoldalú együttműködéseink. A négy évtized során közel 100 nemzetközi találkozót, tanácskozást szerveztünk Magyarországon, s természetesen ennél is jóval több külföldi rendezvényen vettek részt munkatársaink és tartottak előadásokat. Számos jelentős, nemzetközi összefogás eredményeként született művet is elkönnyelhetünk, nemzetközi tanácskozások anyagait tartalmazó kiadványkötetek tucatjain kívül több tematikus térkép készítésében vettünk részt, ill. koordináltunk több ilyen munkát a Kárpát-Balkán térség geomorfológiai térképétől

az É-i félteke napokban elkészült paleogeográfiai térképéig. Mindezek is tükrei és jelei intézeti tevékenységünk kedvező nemzetközi megítélésének, kiegészítve és megerősítve hazai presztizsünket.

Megnyitómban a rendelkezésre álló rövid idő alatt természetesen nem lehet feladatomban az egyes kutatási témákról, eredményekről említést tenni, ez a következő előadókra vár. A délelőtti plenáris ülésen BERÉNYI ISTVÁN professzor, intézeti igazgató feladat-orientáló és -indokló előadása után vezető munkatársaink, tudományos osztályaink vezetői adnak áttekintést egyes nagyobb témakörökről, főbb kutatási irányzatokról, eredményekről, délután pedig két szekcióban a legaktuálisabbnak vélt kutatási témáink friss eredményeiből is igyekszünk ízelítőt adni.

Mielőtt jórészt általános információkra korlátozódó bevezetőmet befejezem, fájdalmas kötelességemnek érzem, hogy kegyelettel emlékeztessenek azoknak a volt munkatársainknak fáradhatatlan tevékenységére, eredményekben gazdag munkásságára, az Intézet presztizsét alapozó és növelő érdemeire, akik már végleg eltávoztak körünkől és az életből. A számos veszteség közül is különösen érzékenyen érintette közösségünket az 1951—1954 közötti vezető KOCH FERENC, az 1954—1962 között igazgató BULLA BÉLA, az alapítók sorába tartozott ABELLA MIKLÓS, BORBÉLY ANDOR és a legfrissebb sebet ütő SZILÁRD JENŐ elhunyt. De régen eltemettük a termékeny alkotók sorába tartozott SIMON LÁSZLÓt és MARKOS GYÖRGYöt, később pedig VÖRÖSMARTI ANTALt, PETRI EDITet, KERÉKES SÁNDORT, RIMASZOMBATI JENŐt. A nem kutatói állományban dolgozottak köréből még többen távoztak örökre.

Miközben emlékük előtt tisztelettel hajtunk fejet, szívből mondunk köszönetet és tolmácsolunk tiszteletteljes üdvözetet, jókívánságokat azoknak a volt munkatársainknak, akik ma nyugdíjasként vagy más munkahelyen tevékenykedve, részben most itt jelenlevőként is mélységesen megérdemlik kollektívánk megbecsülését az Intézet érdekében végzett több évtizedes munkájukért, amellyel nagymértékben hozzájárultak eredményeink eléréséhez. S természetesen köszönet jár jelenlegi kollektívánk minden tagjának, külön is a közel 3 évtizeden át, a most zárult beszámolási időszak végéig munkánkat igazgatóként sikeresen irányító PÉCSI MÁRTON professzornak. Köszönet a velünk mindenkor alkotó-együttműködő kapcsolatban volt partner intézményeknek, vezetőiknek és tagjaiknak, s utoljára, de nem utolsó sorban Akadémiánknak és vezetőinek, akik remélhetőleg, sőt bizonyára nem csupán voltak meghatározó támogatóink, hanem még hosszú időn át lesznek is.

Ezzel a jubileumi Intézeti Tudományos Napot megnyitom, s átadom a szót BÍRÓ PÉTERnek, az MTA rendes tagjának, a Földtudományok Osztálya elnökhelyettesének, majd KÓNYA SÁNDORnak, az MTA Titkársága vezetőjének.

IRODALOM

- A Magyar Tudományos Akadémia Természettudományi Főosztályának értékelő állásfoglalása az MTA Földrajztudományi Kutató Intézet 1981–1985. évi kutatási tervének teljesítéséről. – Földr. Ért. 1988. 1–4. 37. pp. 256–260.
- Az MTA FKI-nek az Akadémia 1987. évi közgyűléséhez kapcsolódó beszámolója. – Földr. Ért. 1988. 1–4. 37. pp. 1–255.
- BULLA B. 1962. Tíz éves az MTA Földrajztudományi Kutatócsoport. – Földr. Ért. 11. pp. 1–17.

- ENYEDI GY. 1969. A gazdasági földrajz fő fejlődési problémái Magyarországon. – Földr. Közl. 17. (93.) pp. 363–368.
- KOCH F. 1955. A Földrajztudományi Kutatócsoport. – Földr. Ért. 4. pp. 247–251.
- MAROSI S. 1962. Tíz éves az MTA Földrajztudományi Kutatócsoport. – A Földrajz Tanfűtása, 3. pp. 92–93.
- MAROSI S. 1969. A természetföldrajz időszerű kérdései Magyarországon. – Földr. Közl. 17. (93.) pp. 359–362.
- MAROSI S. 1972. Magyar földrajztudományi helyzetkép. – MTA FKI, Bp. 42 p.
- MAROSI, S. (ed.) 1979. Applied geographical research in the Geographical Research Institute of the Hungarian Academy of Sciences. An abstract of the Földrajzi Értesítő 1976. 2–4. – Hung. Acad. of Sci. Geogr. Res. Inst. Bp. 174 p.
- MAROSI S. (összeáll.) 1986. Magyar Tudományos Akadémia Földrajztudományi Kutató Intézet 1951–1986. MTA FKI, Bp. 43 p.
- MAROSI, S. (összeáll.) 1986. Geographical Research Institute of Hungarian Academy of Sciences 1951–1986. – MTA FKI, Bp. 53 p.
- MAROSI, S. (összeáll.) 1989. Geographical Research Institute Hungarian Academy of Sciences 1951–1989. – MTA FKI, Bp. 24 p.
- MAROSI S. 1986. Összefoglaló áttekintés az MTA Földrajztudományi Kutató Intézet 1981–1985. évi tevékenységéről. – MTA FKI, Bp. 29 p.
- MAROSI S. (összeáll.) 1991. Beszámoló az MTA Földrajztudományi Kutató Intézet 1986–1990. évi tevékenységéről. – Földr. Ért. 40. pp. 371–382.
- MAROSI S. (összeáll.) 1991. Magyar Tudományos Akadémia Földrajztudományi Kutató Intézet 1951–1991. – MTA FKI, Bp. 36 p.
- MAROSI, S. (összeáll.) 1991. Geographical Research Institute Hungarian Academy of Sciences 1951–1991. – MTA FKI, Bp. 36 p.
- MAROSI, S.–MRS. J. SIMONFAI (eds.) 1971. Geographical Research Institute of the Hungarian Academy of Sciences 1952–1971. – MTA FKI, Bp. 80 p.
- MAROSI S.–SZILÁRD J. 1967. Új irányzatok az MTA Földrajztudományi Kutató Intézet természeti földrajzi kutatásaiban. – Földr. Közl. 15. (91.) pp. 1–24.
- PÉCSI M. 1962. Tíz év természeti földrajzi kutatásai. – Földr. Ért. 11. pp. 305–366.
- PÉCSI, M. 1964. Ten years of physiogeographic research in Hungary. – Studies in Geogr. in Hungary 1. Akad. K. Bp. 132 p.
- PÉCSI M. 1965. A földrajztudományok időszerű kérdései. – Magyar Tudomány, 10. pp. 305–319.
- PÉCSI M. 1976. Az MTA Földrajztudományi Kutató Intézet 25 éve. – Földr. Ért. 25. pp. 137–174.
- PÉCSI M. 1977. 25 éves a Magyar Tudományos Akadémia Földrajztudományi Kutató Intézete. – Geonómia és Bányászat. 10. pp. 249–255.
- PÉCSI, M.–ENYEDI, GY. 1964. Gli studi geografici in Ungheria. – Bolletione della Societa Geographica Italiana. Roma 11–12. pp. 529–542.
- SIMONFAI L.–NÉ–TURCHÁNYI S.–NÉ (összeáll.) 1976. A Magyar Tudományos Akadémia Földrajztudományi Kutató Intézete munkatársainak publikációs tevékenysége 1952–1976. – Geodok, MTA FKI, Bp. 131 p.
- SIMONFAI L.–NÉ (összeáll.) 1981. A Magyar Tudományos Akadémia Földrajztudományi Kutató Intézet munkatársainak publikációs tevékenysége 1976–1980. – Geodok, MTA FKI, Bp. 65 p.
- SIMONFAI L.–NÉ (összeáll.) 1986. A Magyar Tudományos Akadémia Földrajztudományi Kutató Intézet munkatársainak publikációs tevékenysége. 1981–1985. – Geodok, MTA FKI, Bp. 63 p.
- SIMONFAI L.–NÉ (összeáll.) 1991. A Magyar Tudományos Akadémia Földrajztudományi Kutató Intézet munkatársainak publikációs tevékenysége 1986–1990. – Geodok, MTA FKI, Bp. 91 p.
- SZILÁRD J. 1982. Tájékoztató az MTA Földrajztudományi Kutató Intézetének az 1976–1980 közötti kutatási tervidőszakban elért fontosabb eredményeiről. – Földr. Közl. 30. (106.) pp. 380–384.

Opening speech on the occasion of the Academic Day commemorating the 40th anniversary of foundation of the Geographical Research Institute HAS

SÁNDOR MAROSI
Deputy Director

Honourable Guests, Dear Colleagues, Ladies and Gentlemen!

In the circles of the Academy and of our Institute there is a tradition to give an account on prominent scientific achievements closing each five years' period with a session organised for the broader academic public.

On the 5th anniversary of the Institute this report was submitted by institute chief F. KOCH, five years later by director B. BULLA, on the 25 years' jubilee by director M. PÉCSI. Scientific contributions to the latter two were published in special issues of the Institute's journal, Földrajzi Értesítő (Geographical Bulletin). Results of investigations into physical geography (for the 10th anniversary) were summarised by M. PÉCSI in English and Hungarian, then a volume of contributions to the session of the 25 years' jubilee edited by S. MAROSI was published in English. To commemorate 15 years since foundation, S. MAROSI and J. SZILÁRD epitomized the contemporary trends and achievements in physical geography. Simultaneously with the 20th anniversary the IGU Regional Conference was held in Hungary and a volume of studies presenting geography of Hungary issued. At the session on the 30th anniversary it was J. SZILÁRD who gave an account on the previous five years. After the renovation of the Institute's central building, at the 35th anniversary a memorial session was completed by a report to the Section X (Geosciences) of the Academy, published subsequently in the 1988 volume of Geographical Bulletin.

The present memorial session is aimed at an outline of the current and future tasks and trends of investigations, a contemplation about problems of physical, social and economic geography, a summary overview and, at the same time, seeking ways and means. Under recent dramatic changes it is indispensable reflecting international and domestic social-economic transformations when science in general and the Academy in particular is facing increasing difficulties. In these circumstances geography should focus on new and important tasks since the objects of study e.g. land use, the use of natural and social-economic resources, environmental protection, survey of regional and local endowments, are coming to the fore and upgraded due to the restructuring the economy being under way.

In the scientific foundation of national goals of the society and economy our Institute should play a significant role being the most important domestic research centre in geography. Our primary function has been and still is the accomplishment and development of theoretical and methodological studies in general, branch and regional geography; survey of spatial processes and relationships; analysis and synthesis of spatial and temporal interdependencies between nature and society (man and environment);

evaluation of the geographical environment; investigations into physical and economic geographical endowments and potentials within distinct territorial units (landscape regions, rayons and administrative units); publication of results in Hungarian and foreign languages in books, journals and volumes of studies; an active participation in the international and domestic collaboration of geographers, operation of the central geographical library in Hungary.

The fulfillment of the above tasks – based on our international and domestic experience of 40 years – is a mission of our science serving interests of the nation and, at the same time, a universal interest of learning which require an adequate material and intellectual background.

The Institute had been developing gradually and by the 1970s number of the people on its staff reached 100, including 35–40 research personnel. The initial research group was reorganised into the Institute in 1967. The establishment of the Centre for Regional Studies within the Academy in 1984 caused a temporary staff decrease which was then recovered by young experts in the field of social and economic geography. During this period significant investment in computer devices was carried out which has promoted efficiency of research, issue of publications, and supported high level services provided by the library.

Though the Institute has recently undergone financial restrictions (among them a 20 per cent cut of allocations from the state budget in 1988 as the severest), the present day troubles of the national economy which might entail further restrictions endangering the positions of science and geography are difficult to accept. Results achieved by the Institute and their applications are broadly acknowledged. Our fruitful activity for the past 40 years is reflected by the programme of the actual session, by the 'produce' presented and testified by the publications, some data of which is listed below.

Institute members have produced more than 4000 publications, i.e. 400 items per year. Taking into consideration a research staff number 20 as the average of 40 years it accounts for 5 contributions per year per researcher. Scope and volume of the contributions vary within wide limits. Number of the books exceeds 200; 80 per cent of them are textbooks and collections of papers, 20 per cent are university manuals and lecture notes, issues to propagate geographical knowledge for the general public. 60 of our books have been published in foreign languages, some of them abroad. Number of scientific contributions exceeds 2100. Of them 750 appeared in foreign periodicals and in other publications.

It is well known that the book series edited or published by the Institute: Geography Monographs, Geographical Studies, Landscapes of Hungary, Theory–Methodology–Practice, the periodical Regional Studies in Hungarian; Studies in Geography in Hungary and the IGU journal of medical geography, *Geographia Medica* in English, and the official Institute journal *Geographical Bulletin* have always been forums for the Hungarian geographers, for experts in related geo- and social sciences and prominent representatives of the international geographical public.

Our Institute traditionally has had close ties with geographical institutes and departments of the Eötvös Loránd University (Budapest), Kossuth Lajos University (Debrecen), József Attila University (Szeged), Janus Pannonius University (Pécs), Budapest University of Economics, Budapest Technical University, University of Horticulture (Budapest) and of training colleges, with research institutes and groups in the sphere of geosciences: pedology, ecology; and with those in the field of social

sciences. Among the institutes of the Academy close partnership is established with the Centre for Regional Studies, Institute for Soil Science and Agrochemistry, Institute for Ecology and Botany. Authorities and institutions in the domain of environmental protection, water management, construction, agriculture, industry, commerce, transport and communications, defence have been cooperating with us, too. The collaboration started in the beginning of the 1950s with research and publication activities of the book on natural features of Budapest, coordinated by the Institute, continued with edition of landscape monographs and other contributions and culminated in the activities related to the preparation and publication of the National Atlas of Hungary with the involvement of a dozen authorities, about 50 public institutions, more than 200 experts, finally, in the edition of the Landscape Inventory of Hungary.

About half of the research staff take part in lecturing at institutions of higher education, our researchers play a leading and active role in the Hungarian Geographical Society and in other public associations, commissions, academic bodies and in scientific qualification.

International relations of the Institute are extensive and efficient. Our colleagues has been acting in international organisations (International Geographical Union, International Union for Quaternary Research, International Association for Landscape Ecology, International Association of Geomorphologists) and in their commissions, often as leaders. Bilateral scientific relations featuring seminars are frequent. For the past four decades about 100 international meetings were organised in Hungary; even more events were attended by our colleagues going abroad and lecturing there. Beside dozens of proceedings of these meetings, international cooperation is witnessed by several thematic maps of joint edition (from the Geomorphological Map of the Carpatho-Balkanian Region up to the recent Atlas of Paleoclimates and Paleoenvironments of the Northern Hemisphere). All this shows a high international reputation of the Institute which adds to its domestic prestige.

Translated by L. BASSA

Köszöntő az MTA FKI 40 éves fennállása alkalmából

BÍRÓ PÉTER

az MTA rendes tagja

a Földtudományok Osztálya elnökhelyettese

A Magyar Tudományos Akadémia Földtudományok Osztálya nevében köszöntöm az MTA Földrajztudományi Kutató Intézetet fennállásának 40. évfordulója alkalmával.

Az Intézet 4 évtizedes működése során számos kiemelkedő eredménnyel gazdagította a földtudományok területét, amiért az Osztály köszönetét és elismerését tolmácsolom. Ezek közül kiemelem az 1989-ben megjelent „Magyarország Nemzeti Atlaszá”-t, amelynek szerkesztői Széchenyi Díjban részesültek. Ugyancsak nagy jelentőségű a „Magyarország kistájainak katasztere I–II.” c. munka, amelynek szerzői 1991-ben Akadémiai Díjat kaptak. Kiemelkedő továbbá a „Magyarország tájfeldrajza” c. sorozat, amely hazánk tájainak részletes földrajzi feldolgozását tartalmazza.